

כ"ז חשוון, תשע"ה, 20.11.2014

גיליון מס' 434

פרשת תולדות

"שְׁנֵי גֵיִים בְּבִטְנֶךָ"

מאת יוחנן בן יעקב, קיבוץ כפר עציון

"וַתַּהַר רִבְקָה אֵשֶׁתוֹ. וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקֶרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי וַתִּלְדָּה לְךָרֵשׁ אֶת-ה'. וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֵיִים בְּבִטְנֶךָ וְשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּעַד; וַפְּרָדוּ וְלֹא אִם מְלֹאִם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר. וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת וְהִנֵּה תוֹמֵם בְּבִטְנָה" (בראשית כ"ה, כא-כד).

לימוד תורה תובע מפעם לפעם שילוב הומור, מבט קליל ומבודח. החרדים במזרח אירופה נהגו לפרש פסוקים אלו, על דרך ההומור: רבקה אמנו חשה סערה ברחמה: **"וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקֶרְבָּהּ"**. רש"י פירש, על פי חז"ל: "כשהייתה עוברת על פתחי תורה... יעקב רץ ומפרכס לצאת. עוברת על פתחי ע"ז עשיו מפרכס לצאת" (בר' רבה סג,ו). בימי האבות לא הכירו מכשיר אולטרא-סאונד ולכן רבקה לא ידעה שהיא נושאת ברחמה תאומים. לפיכך הבינה את ההתרוצצות בבטנה כנטייה של העובר לקפוץ גם לבתי מדרש וגם לבתי תרבות של נוכרים. גילוי זה הביא אותה לחרדה גדולה, היא קראה בייאוש: "אוי ואבוי, אני נושאת ברחמי 'מזרוחניק'!" השיב לה הקב"ה: אל דאגה ברחמך שני עוברים. על כך הגיבה רבקה: "מוטב שני גויים מ'מזרוחניק' אחד!"

בדיחה טובה משקפת ראייה מפקחת, מחודדת ומעמיקה של המציאות. במקרה זה אפיינו החרדים נכון מאד את "המזרחי" = הציונות הדתית. בדיחה ארסית שהציבה בחדות ובהירות את ההבדל עמוק בין החרדים לציונים-דתיים. נאמני הציונות-הדתית רואים ערך יהודי-תורני בשילוב חיי תורה עם התרבות המודרנית, ככל שאינה סותרת את ההלכה. כך נהגו חז"ל בזמנם ביחסם לעולם הסובב אותם, וכך הורו לנו גדולי ישראל:

בדברים נפלאים הבחין הראי"ה קוק כי שלושה כוחות נאבקים בכל אדם ובכל לאום, במיוחד ניכרת נוכחותם בכל יהודי ובעם ישראל: **הקודש** = האורתודוכסיה (התורה); **האומה** = הלאומיות (הציונות) **והאדם** - הליברליזם, ההשכלה (המודרנה). הלאומיות - הציונות, אומר הרב: **"חפצה להכיר לטובה את אשר קלטה מרושם רוחם של עמים אחרים"**. הליברליות **"דורשת את התוכן האנושי הכללי של ההשכלה, התרבות והמוסר ועוד"**. העובדה שקלטנו מן הגויים לאומיות וליברליזם, אין בה כל פגם או פחיתות. אלו הוויות יסוד בנפש כל אדם ובמיוחד בכל יהודי. רק השילוב העמוק בין שלושת הכוחות הללו מבטיח חיים ראויים. מציאות בה כוחות אלו מתפצלים ונאבקים זה בזה, מבטיחה חיים אומללים (אורות התחייה, י"ח).

הרב צ"ה קלישר, ממבשרי הציונות, ביסס את דרכו גם על מה שהתחולל בימיו בקרב הגויים באירופה: **"למה אנשי איטליה ושאר מדינות ימסרו נפשם עבור ארץ אבותיהם? ... ואנחנו נעמוד מרחוק"** (דרישת ציון, פתיחה,

מהדורת 'עציון, תשס"ב, עמ' 25). "שימו נא לב מה עשו אנשי איטאליען, עם פולין, מדינת אונגארין (הונגריה), אשר השליכו נפשם מנגד, כספם וזהבם ... עבור שם נחלת ארצם" (שם, חתימת מאמרים, עמ' 167). הרב יהודה אלקלעי, אף הוא ממבשרי הציונות, הושפע מאד מההתעוררות הלאומית בארצות הבלקן, שם כיהן כרב, מהם שאב השראה להתעוררות הציונית-דתית שלו.

לא בכדי בחר מייסד הציונות-הדתית – "המזרחי", הרב יעקב יצחק ריינס, לייסד שנתיים לאחר מכן (תרס"ד, 1904), ישיבה תיכונית, בה למדו מלכתחילה לימודי קודש יחד עם לימודי חול. הייתה זו פריצת דרך נחשונית, הרב ריינס ראה בכך שלב נוסף בכינון ציונות-דתית.

בשנים האחרונות התפרסמו כמה ניסיונות להגדיר מי הוא "ציוני-דתי", מה גבולות "הציונות-הדתית". מבין ההגדרות המלומדות, אני מעדיף את ההגדרה החרדית, פשוטה, בהירה וחדה כצאת השמש בגבורתו. ציוני-דתי אינו כל מי שאומר הלל ביום העצמאות, מי שמייחס ערך יהודי למדינה ולצה"ל וגם לא כל חובש "כיפה סרוגה" ומי שסורגת אותה. אלו תנאים חשובים מאד המאפיינים "דתי-לאומי". אימוץ מרכיבים מהותיים מהעולם המודרני, יחד עם נאמנות מוחלטת לתורה, להלכה, הוא בעיניי "נייר הלקמוס" המזהה "ציוני-דתי". מתוך שילוב מופלא ומורכב זה נובעת תפיסתנו הדמוקרטית, היחס לנוכרי, לאישה, ל"גלויי הראש", לתרבות ולמדע, למחקר ולהשכלה, למדינה ולחברה.

רבקה נחרדה מהשילוב המסוכן, החרדים נחרדים מההתמודדות עם החיים המודרניים במלוא הווייתם. אנשי הציונות-הדתית נאמנים להנחייתו של רבנו בחיי, בעל "חובת הלבבות": "מן הַזְהִירוֹת שְׁלֹא תִרְפָּה לְהַזְהִיר".

יוחנן בן יעקב, בן וחבר קיבוץ כפר-עציון. מנהל עמותת ההנצחה "בני גוש עציון", ויו"ר אגודת המתישבים כפר עציון (הכוללת את הקיבוץ ואת השכונה הקהילתית). בעבר: איש בית ספר שדה כפר עציון, מזכ"ל בני עקיבא ויו"ר מועצת תנועת הנוער בישראל, יועץ שר החינוך, מייסד ומנהל תכנית הפציב"ה (חינוך פורמלי ציוני-יהודי בברה"מ לשעבר). והממונה על תכנית המכינות הקדם-צבאיות. במשרד החינוך. כותב דוקטורט על "תנועות הנוער הציוניות-דתיות בפולין".

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il